

jeseň 2011

Napísala
Helena Nosková
Nakreslila
Zuzana Štancelová

Rozprávka o múdrom starčekovi a jeseni

Sadnime na hrubo tkaný, veľký a pohodlný lietajúci koberec a vzlietnime vo svojej fantázii vysoko nad pražské domy, komíny i parky. Leťme ponad Čechy, Moravu, Sliezske, Poľsko i Slovensko. Kam? No predsa do rozprávky v inej krajine. A nielen do nej. Každá rozprávka má svoj pravdivý základ a aj v tejto ho iste nájdete.

Za **končiar**mi vysokých hôr, za hlbokými i plytkými riekami leží jedna cudzia zem. Do ďaleka sa tiahnu široké stepi - veľké, prevelké planiny, rovné ako stôl, porastené vysokou trávou. Tráva je na jar zelená, v lete pod horúcim slnkom žltá a na jeseň je celkom hnedá. Preháňa sa ňou vietor, bičuje ju dážď a slnka je čoraz menej a menej. Prichádzajú krátke jesenné dni, noci sa predlžujú, tepla ubúda. Zvieratká opúšťajú step a hľadajú úkryt v lesoch. Tie sú nablízku. Rastú v nich brezy, duby, smrek, jedle, borovice, **červené smrek**, **klen**. A samozrejme v nich nájdeme aj hriby, kľukvu, **čučoriedky** i brusnice. Žijú v nich medvede, jelene, srny, zajace, veveričky, jazvece, kuny, lišky, vlci a veľa ďalších zvierat.

V hlbokom lese, na **čistinke**, stojí drevený domček, nie je to domček, je to priam dom. Býva v ňom starček. Postavil si ho z hrubých dubových tráv, ktoré okrášľil vyrezávanými ozdobami - drevenými kvetmi a zvieratkami. Vedľa domčka je stajňa a v nej dupocú tri starčekove kone, krásne ohnivé **tátoše**. Prvý kôň je tmavohnedý a má zlatú hrivu, ktorá žiari do široka-ďaleka. Je symbolom slnka. Starček ho zapriaha do vozíka či saní skoro po celý rok a jazdí s ním po kraji, aby prinášal ľuďom tu hrejivé lúče slnka, tu chladnú žiaru, "zubatého" zimného slniečka. Druhý kôň je biely ako sneh a má dlhú striebornú hrivu - je symbolom mesiaca a jeho chladného svitu. Tretí kôň je celý čierny ako najtemnejšia noc či uhoľ. Má temno čiernu hrivu a rubínové oči. Keď ho starček zapriahne, prichádzajú jarné a letné búrky, víchrice, vietor a prudké dažde. Keď sa jeho oči zmenia na tyrkysové, prináša tuhý mráz a snehové metelice.

Starček nie je obyčajným starčekom. Je urastený, má dlhú hustú bielu bradu, sivé vlasy a má veľkú silu. Veď ako by aj zvládol kone a dokázal cestovať krajinou hore dolu. Milý dedko bol za mladi a potom dlhé roky kováčom. Vo svojej vyhni kul horúce železo, ohýbal ho nad ohňom a vyrábala meče, štíty, sekery, pluhy i ďalšie nástroje, podkúval kone. Sila mu neubúdala a skúsenosti a um mu s rokmi pribúdali, až sa stal z neho bohatier jesene a prichádzajúcej zimy.

Jeseň sa stala starčekovým najmilším ročným obdobím, pretože vtedy do svojho vozíka zapriahal na striedačku všetky tri kone. Na jar a v lete spravdla len jedného alebo dvoch. Jeseň mu dávala veľké možnosti, keď že počasie bolo v ďalekej krajine premenlivé a okrem pokojného babieho leta prežiarého slnkom mohli prísť aj prudké dažde, vietor ba dokonca i sneh. A tak starček menil kone tu podľa uváženia, inokedy len tak, z rozmaru.

Okrem domčka, stajne a koní mal aj čarovnú **barlu**. Keď prišla jeseň, nastali dažde a zima, ubudlo slnečného svitu. Vtedy sa po svete rozbehli choroby - chrípka, **nádcha**, kašeľ, zápal pľúc, angína a ďalšie choroby. Všade žili bacily, napadali ľudí a ľudia ochoreli. Liekov bolo málo a **ľudia** sa báli tmavých jesenných dní. Keď bolo už veľmi zle po celej krajine, starček zapriahol hnedého a bieleho koňa, vzal barlu a vyrazil do sveta. Všade, kam prišiel svojou kúzelnou barlou zmrazil všetky choroby a očistil vzduch od choroboplodných zárodkov. Prinášal svieže studené povetie s ľahkým mrazíkom, prežiarené lúčmi neskorého jesenného slnka. Vchádzal aj do ľudských príbytkov a zanechával po sebe čistotu a sviežosť. Ľudia vyzdraveli.

A tak sa stalo, že každý rok sa začali tešiť na príchod starčeka, ktorý prinášal čerstvý mrazivý jesenný vzduch s jasnými, aj keď už nie teplými slnečnými dňami. Ľudia sa na príchod starčeka nielen tešili, ale aj pripravovali. Chceli ho čo najlepšie uvítať a pohostiť. Akoby aj nie, veď im prinášal zdravie a novú chuť do života. A tak v každej dedine i meste k jeho príchodu napiekli čerstvý chlieb, mäso i koláče. Hostili starčeka i seba navzájom. Starčeka začali nazývať bohatierom Mrazíkom.

Starček jazdil so svojimi koňmi po krajine krížom krážom až do zimného slnovratu. Potom sa vrátil do svojho lesného domčka, vypriahol kone a ustajnil ich. Riadne ich krmil a napájala. Dopriaval im odpočinok pred zapriahnutím do saní a dlhou zimnou cestou s víchricami, metelicami a tuhým mrazom. To je ale už ďalšia rozprávka na dlhé zimné večery. Teraz poďme spolu čakať na bohatierskeho starčeka, ktorý zaženie všetky chrípky, kašeľ, nádchy a s prvými mrazíkmi zafarbí listie do žltá, červená i hnedá, aby ho napokon nechal opadať, zakryl ním celú zem a pripravil ju k hlbokému zimnému spánku.

Milé deti, poznali ste krajinu, z ktorej táto rozprávka pochádza? Ak áno napíšte nám do redakcie a nakreslite aj obrázok krajiny, starčeka, alebo koní tak, ako si ich predstavujete. Môžete aj vylúštiť názov krajiny, po ktorej jazdí Dedo Mráz na sánkach. Do krížovky napíšte slovenské výrazy podľa obrázkov. Vaše odpovede a obrázky odmeníme na predvianočnom stretnutí detí v Dome národnostných menšín, vo Vocolovej ulici 6, Praha 2.

barla - berla
červený smrek - modřin
čistinka - palouček, mýtinka
čučoriedka - borůvka
klen - javor

končiar - vrchol, štít
ľudia - lidé
nádcha - rýma
tátoš - rozprávkový kôň
zafarbiť - vybarviť

Oriešok: Občasník pro malé čtenáře v češtině a slovenštině.
Vydává Slovensko-česká společnost ve spolupráci s Klubem slovenské kultury a Dokumentačním střediskem slovenské menšiny v ČR.
Redakce: Vocolova 602/3, 120 00, Praha 2; tel.: +420 221 419 822.
Texty napsaly: Helena Nosková, Zuzana Štancelová. Ilustrace a grafická úprava: Zuzana Štancelová.
Tisk: TIGR s.r.o. Toto číslo vyšlo jako příloha časopisu Listy 31. 10. 2011.

DODO a PEPA

Slovensko-český a česko-slovenský seriál

Píše a kreslí Zuzana Štancelová

